

Γκρέκο ! Διότι αυτός ο ρεαλιστής ο οποίος μᾶς ἐξ-
γράφισε τούς είκοσι τέσσαρας τούτους Τολεδούς, ἀπη-
σχολημένους εἰς τὸ νὰ εἰπῶσιν ἐν Requiem ἐπὶ τῆς
σχωρῶν ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, εἶνε ὁ δραματιστής, ὅστις μᾶς
μεταφέρει ἤδη εἰς τὸ βασίλειον τῶν σκωλήκων καὶ
τῶν ὀνείρων ! Ὑπὸ ποῖον πρίσμα βλέπει τὴν ζωὴν ;
Καὶ τί ἐπακριβῶς θέλει νὰ εἴπῃ τὸ ἔργον τοῦτο, οὗ-
τινος ἢ εἰς τὸ πρῶτον βλέμμα ἐμφανιζομένη ἐνάτης
μᾶς συναρπάζει ;

Ὑπὸ τὸν πίνακα, μαύρη πλάξ φέρει διὰ χρυσοειδῶν
κεφαλαίων γραμμῶν ἐκτενὴ ἐπιγραφὴν : «Καὶ ἂν
ἀκόμη εἴσαι βιαστικός, ὦ παροδῖτα, σταμάτησον
πρὸς στιγμήν καὶ ἄκουσον μίαν παλαιὰν ἱστορίαν τῆς
πόλεως μᾶς, ἐξιστορουμένην δι' ὀλίγων λέξεων. Ὁ
Δὸν Γκονζάλο Ρουϊζ τοῦ Τολεδου, κύριος τῆς κόμης
τοῦ Ὀργκάζ, γενικὸς συμβολαιογράφος τῆς Καστί-
λης, μεταξὺ ἄλλων δειγμάτων τῆς εὐσεβείας του,
ἐφρόντισε καὶ περὶ τοῦ ναοῦ τούτου τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ
τοῦ Ἀποστόλου, ἕως τότε μετρίου καὶ ἐν τῷ ὅποιῳ
ἤθελε νὰ ἐνταφιασθῇ, ἵνα δὲ δι' ἐξόδων του ἐνισχυθῇ
πλουσίως ἐδώρῃσατο αὐτῷ μεγάλους θησαυροὺς χρυ-
σοῦ καὶ ἀργύρου. Καθ' ἣν στιγμήν οἱ ἱερεῖς ἠτοιμά-
ζοντο νὰ τὸν θάψωσι—γεγονὸς θαυμάσιον καὶ ἀσύνη-
θες !—οἱ ἄγιοι Στέφανος καὶ Αὐγουστίνος, κατελθόν-
τες ἐξ οὐρανοῦ, τὸν ἐνεταφίασαν ἐνταῦθα διὰ τῶν ἰ-
δίων των χειρῶν Καὶ ἐπειδὴ θὰ ἐμυκύνετο ὁ λόγος
διὰ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ αἰτίου, ὅπερ ὤθησε τοὺς ἁ-
γίους τούτους νὰ πράξωσιν ὅ,τι ἔπραξαν, πορεύου
ἐὰν δύνασαι, εἰς τὴν μονὴν τῶν Αὐγουστίνων, ἥτις
δὲν εἶνε μακρὰν, ἐρώτησον καὶ οἱ ἱερωμένοι θὰ σοὶ τὸ
διηγηθῶσιν. Ἀπέθανε κατὰ τὴν χριστιανικὴν χρονολο-
γίαν τῷ 1312. Γνωρίζεις ἤδη τ' ἀποτελέσματα τῆς
εὐγνωμοσύνης τῶν κατοίκων τοῦ οὐρανοῦ. Ἄκουσον

ἤδη τὴν ἀστυρίαν τῶν θνητῶν : Ὁ αὐτὸς Γκονζάλο
ἄφηκε διὰ διαθήκης δύο πρόβατα, δέκα ἔξ ὄρνιθας,
δύο ἀσκούς οἴνου, δύο φορτία ξύλων καὶ 800 νομί-
σματα ἐκ τῶν ὀνομαζομένων maravedis, ὅλα ὅσα ὁ
ἱερεὺς τῆς ἐκκλησίας ταύτης καὶ οἱ πτωχοὶ τῆς ἐνο-
ρίας ἔπρεπε νὰ εἰσπράττωσιν ἐτησίως ἐκ τῶν πέριξ
τοῦ Ὀργκάζ. Ἄλλ' ἐπειδὴ οὗτοι ἐνόμιζον ὅτι σὺν τῷ
χρόνῳ ὁ νόμος οὗτος θὰ κατηργεῖτο καὶ ἐπειδὴ κατὰ
τὰ τελευταῖα ἔτη ἠρνήθησαν νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς
τὸ εὐσεβὲς τοῦτο κληροδότημα τοῦ ἀργιγραμματέως
τοῦ Βαλλαδολίδος, μετὰ ἔντονον ἀπολογίαν τοῦ ἱε-
ρέως τοῦ ναοῦ τούτου Ἀνδρέου Νουνέζ, ἐκ Μαδρίτης
καὶ τοῦ Πέτρου Ρουϊζ Δουρόν, οἰκονόμου, τοὺς ὑπε-
χρέωσε νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν ὀφειλὴν των».

Οὕτω, τὸ ἔργον τοῦ Γκρέκο εἶνε μία ἀνάμνησις τῆς
δικῆς, τῆς κερδηθείσης ὑπὸ τοῦ ἱερέως τοῦ Ἁγίου
Θωμᾶ κατὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κτήματος τοῦ Ὀρ-
γκάζ. Ὁ πίναξ οὗτος τοῖς λέγει : « Ἀχάριστοι ! Πρὸ
δύο καὶ ἡμίσεως αἰώνων, εἰς εὐσεβῆς χριστιανός, ἀμει-
φθεὶς αὐτοστιγμῆς ὑπὸ τῶν ἁγίων Στεφάνου καὶ Αὐ-
γουστίνου, ἠθέλησε νὰ πλουτίσῃ τὸ πρεσβυτέριον τοῦ
Ἁγίου Θωμᾶ. Ὑπήρξατε ἀρκετὰ ἐπιπόλοιοι ὥστε νὰ
παραμελήσητε τὴν θέρησίν του, τὸσον ὑψηλῶς ἐπι-
δικασθεῖσιν ὑπὸ τῶν ἁγίων : τρέμετε ! διότι οἰκειό-
τατα συνομιλεῖ ἐκεῖνος ἐν τῷ οὐρανῷ μετὰ τοῦ Ἰη-
σοῦ καὶ τῆς Παρθένου».

Αὐτὸ εἶνε τὸ γεγονός. Ἀπὸ μίαν στρεψοδικίαν
τῆς ἱστορίας τῶν χρημάτων, προέκυψεν ἡ εὐπνευ-
σμένη αὕτη σελίς. Ὡ δύναμις τῆς ψυχῆς τοῦ καλ-
λιτέχνου, ἥτις ἐπανασκέπτεται καὶ μετασχηματίζει ἐν
θέμα ! Ἡ γυδαία αὕτη διαμάχη, συμπληρωθεῖσα
δι' ἐνὸς ἀπθίνου θαύματος, θὰ ἐλημονεῖτο πολὺ τα-
χέως καὶ θὰ ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῆς σιωπῆς· ἀλλ' εἰ-

Ὁ νέος Σουλτᾶνος Μωάμεθ Ε' μεταβαίνων εἰς τὸ πρῶτον προσκύνημα.